

Imitacija života

O filmovima Daglasa Serka

„Film je bojno polje”, rekao je Semjuel Fuller, autor scenarija za jedan od filmova Daglasa Serka. Rekao je to u filmu Žan-Lik Godara, koji je, malo pre nego što je snimio *Do posljednjeg daha*, napisao odu Serkovom filmu *Doba ljubavi i doba smrti*. Svejedno da li je reč o Godaru ili Fulleru, nekom trećem ili meni, niko od nas mu nije ni do kolena. Serk je govorio da je film krv, suze, nasilje, mržnja, smrt i ljubav. I Serk je pravio filmove sa krvlju, suzama, nasiljem, mržnjom, filmove sa smrću i sa ljubavlju. Rekao je da je nemoguće praviti filmove o nečemu, nego samo sa nečim. Sa ljudima, svetlošću, cvećem, ogledalima, krvlju i sa svim ludim stvarima koje su toga vredne. Serk je osim toga govorio da su svetlost i položaj kamere filozofija reditelja. I Daglas Serk je napravio najnežnije filmove koje poznajem. To su filmovi nekoga ko voli ljude i ne prezire ih kao mi. Daryl F. Zanuck je jednom rekao Serku: „Film mora da se dopadne publici i u Kansas Sitiju i u Singapuru.” To je već ludost. Amerika, stvarno?

U vreme kada se Daglas još uvek zvao Detlef i živeo u Danskoj, imao je baku koja je pisala pesme i imala crnu kosu. U nordijskim zemljama je oko 1910. postojala filmska produkcija koja je prvenstveno proizvodila velike ljudske drame. Stoga je mlada Detlef odlazio u mali danski bioskop sa bakom pesnikinjom. Oboje su iznova plakali zbog tragične smrti Aste Nilsen i mnogih drugih prelepih devojčica sa belom šminikom. Odlazili su krišom, jer je Detlef Zirk trebalo da postane

čovjek obrazovan u skladu s nemačkom tradicijom, humanistički odgojen, te je tako, jednog dana, ljubav prema Asti Nil- sen zamenio ljubavlju prema Klitemnestri. U Nemačkoj se bavio pozorištem u Bremenu, Kemnicu, Hamburgu i Lajpci- gu. Bio je obrazovan i civilizovan. Ubrajao je Maksa Broda u svoje prijatelje, upoznao je Kafku itd. Njegova karijera, koja je mogla da se završi mestom upravnika pozororšta u Minhenu, obećavala je. Međutim, nije bilo tako – 1937. godine, nakon što je u Nemačkoj snimio nekoliko filmova za UFA,¹ Detlef Zirk je emigrirao u Ameriku. Postao je Daglas Serk i snimao je filmove kojima bi se ljudi njegovog obrazovanja u Nema- čkoj podsmevali.

Sve što nebo dopušta

A onda se desilo da u Luganu, u Švajcarskoj, sretnem toliko inteligentnog čoveka, oštroomnijeg od svih ljudi koje sam do tada znao, koji s jedva приметnim srećnim osmehom može da kaže: „Ponekad sam baš voleo ono što sam radio.” A ono što je voleo, bilo je recimo *Sve što nebo dopušta* (1956). Džejn Vaj- man je bogata udovica, Rok Hadson orezuje njeno drveće. U njenoj bašti se nalazi „drvo ljubavi” koje cveta samo kada ima ljubavi. Tako se iz njihovog slučajnog susreta rađa velika lju- bav. Međutim, Rok je petnaest godina mlađi od Džejn. Ona se potpuno uklopila u društveni život u malom američkom gradu. Rok je primitivac i Džejn bi mogla mnogo toga da iz- gubi – svoje prijateljice, ugled koji duguje pokojnom mužu, svoju decu. Na početku Rok voli prirodu, a Džejn ne voli ni- šta, jer već ima sve.

To je nekoliko usranih razloga za veliku ljubav. Ona, on i okolina. Ali tako je kako je. Ona ima majčinsku crtu. Ostavlja utisak kao da bi u nekom trenutku mogla da se rastopi. Jasno je zašto je Rok lud za njom. On je stablo. On je sasvim u pravu kada želi da bude sa ovom ženom. Okolina je zla. Sve žene puno pričaju. U filmu nema drugih muškaraca osim Roka. Fotelje i čaše su važnije. Sudeći po filmu, mali američki grad je poslednje mesto koje bih posetio. Konačno Džejn saopštava Roku da ga ostavlja zbog glupe dece i tako dalje. Rok se ne buni, ipak je on čovek prirode. Badnje je večer i Džejn sedi, deca su je napustila. Za Božić su joj poklonili televizor. U tom momentu svi u bioskopu su skrхани. Odjednom shvataju ponešto o svetu i šta on čini pojedincu. Kasnije se Džejn vraća Roku jer ima glavobolje koje se dešavaju svakome od nas kada se retko jebemo. Kada mu se vrati, to nije *happy end*, čak iako su zajedno. Ko napravi toliko problema u ljubavi, ne može kasnije da bude srećan.

O tome on, Daglas Serk, pravi filmove. Čovek ne ume da bude sam, ali ne ume ni sa drugima. Ovi filmovi su puni očajanja. *Sve što nebo dopušta* počinje totalom malog grada. Preko njega se pojavljuje naslov. Grad izgleda beznadežno. Kran se potom spušta do Džejnine kuće, gde dolazi prijateljica kako bi vratila pozajmljeno posuđe. Baš beznadežno! Kamera prolazi pored njih, a u pozadini i van fokusa stoji Rok Hadson, kao neki statista u holivudskom filmu. Budući da prijateljica ne može da popije kafu sa Džejn, ona pije kafu sa statistikom. U krupnim planovima i dalje se nalazi samo Džejn Vajnman. Rok još uvek nije bitan. Kada bude bio, on će biti u krupnom planu. To je tako prosto i lepo. I svi to kapiraju.

Filmovi Dagleasa Serka su opisni filmovi. Malo je krupnih planova. Partner je isečen čak i u kontraplanu. Intenzivna osećanja kod gledalaca nisu posledica poistovećivanja, već montaže i muzike. Zato ostajemo donekle nezadovoljni nakon gledanja ovih filmova. Saznali smo nešto o drugim ljudima. Ako ima nečega što nam je lično važno, možemo to slobodno da prihvatimo ili da shvatimo kao nešto zabavno. Džejnina deca su luda. Pojavljuje se jedan stariji tip, a oni su u svakom smislu iznad njega – mladost, znanje i ostalo. I oni pomisle da je on baš pravi partner za njihovu majku. Ali onda dođe Rok, koji nije mnogo stariji od njih, lepši je, a i nije tako glup. Reaguju užasno, što je sumanuto. Njen sin pravi koktel obojici. Roku i starijem tipu. Obojica hvalje koktel. Oba puta ista montaža. Prvo sa starijim – deca su potpuno zadovoljna. Atmosfera sa Rokom je na ivici pucanja. Oba puta ista montaža.

Serk ume da radi sa glumcima, to vas potpuno oduva. Kada gledamo filmove Frica Langa nastale u isto vreme, u kojima primećujemo njegovu nesposobnost, onda se zna na šta se misli kada se na umu ima Douglas Serk. U njegovim filmovima žene misle. Ni kod jednog drugog reditelja to nisam primećivao. Žene inače samo reaguju, rade ono što žene obično rade, a ovde misle. To mora da se vidi. Lepo je videti ženu koja misli. To vraća nadu. Iskreno.

Svi ljudi u Serkovim filmovima smešteni su u prostore koji su izrazito prožeti njihovom društvenom situacijom. Prostori su nesvakidašnje precizni. U Džejninoj kući moguće je kretati se isključivo na jedan način. Kada neko želi nešto da kaže, padaju

mu na pamet samo određene rečenice, kao i specifični gestovi, kojima se to dočarava. Ako bi Džejn ušla u tuđu kuću, recimo Rokovu, da li to moglo da je promeni? Postoji nada. Ili je toliko pokvarena i obeležena da bi joj tišina Rokove kuće, koja bi tad bila i njena, nedostajala? To je verovatnije. Zato to nije *happy end*. Džejn više ide uz svoju kuću, nego uz Rokovu.

Zapisano na vetru

Zapisano na vetru (1957) je priča o vrlo bogatoj porodici. Robert Stek je sin koji je oduvek u svemu bio gori od Roka Hadsona. Robert Stek zna kako da troši novac – leti, cevči, skuplja devojke okolo, a Rok Hadson je uvek tu. Ali nisu srećni. Fali im ljubavi. Onda upoznaju Loren Bakol. Drugačija je od svih žena. Ona je jednostavna, živi od svog rada, tiha je i razumna. Ipak, odlučuje se za lošeg Roberta, iako bi joj dobri Rok više pristajao. On isto mora da radi da bi preživeo, jednostavan je, razuman i ima veliko srce poput nje. Ona računa da sa njim na duge staze ne bi uspelo. Kada Loren Bakol upozna Robertovog oca, traži od njega da Robertu pruži još jednu šansu. Tako je tužno što dobra žena mora da se ulizuje dobrom čoveku kako bi on izgadio stvari za lošeg tipa. Naravno, sve mora poći naopako. Ili se bar nadamo da hoće. Sestra, Doroti Malon, jedina je koja voli pravog, odnosno Roka Hadsona. Ona staje u odbranu svoje ljubavi, što je, naravno, smešno. Užasno je smešno kada postane sasvim jasno da – od svih tih ljudi koji traže kompenzaciju za pravu stvar – ona radi to što radi, jer ne može da ima pravu stvar.